

Complexnummer: 528234

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Zwanenburg

Aantal complexonderdelen

4

Monumentnummers van complexonderdelen

528235, 528236, 528237, 528238

Woonplaats

Heeswijk-Dinther

Gemeente

Bernheze

Provincie

Noord-Brabant

Locatie van het hoofdobject

Zwanenburgseweg 8, 5473 KT te Heeswijk-Dinther

Complexomschrijving

Complex omschrijving

Inleidende geschiedenis De buitenplaats Zwanenburg ligt in een overwegend agrarisch landschap aan een bocht van de rivier de Aa tussen Dinther en Veghel. De ruimtelijke structuur van het landschap wordt in sterke mate bepaald door lanen, waarbij de richtingen evenwijdig aan en loodrecht op de Aa bepalend zijn. Aan de zuidzijde wordt het landschap gemarkeerd door een abrupte overgang naar het open landschap van het beekdal.

In de Middeleeuwen stond ter plaatse van het huidige huis een kasteel, leen van het kasteel Heeswijk. Een van de oudste vermeldingen van het goed dateert uit 1378, toen het in leen werd uitgegeven. Het wordt in dat jaar vermeld als het 't Goet de Beughde'. Er waren enige rechten aan verbonden. Bij een belening in 1455 werden die nader omschreven als 'die Hoeff ten Bough' gelegen binnen die parochie van Dinther in hoogen en leeghen in natten en droogen aant Bueghe in allen huer toebehooren ende vreyheeden ende thijnssen, wiltbaen opten selven goede ende vischerije in der Aa van Hillenhove tot der sluijsen toe (...) ende alden hooren en houden twee paer swaenen op der Aa'. In een acte van 1639 komt het kasteel voor als 'ter plaetsen genaempt de Buechde op de Reviere der Aa aldaer gelegen'. In de aanhef van de acte wordt het huis voor het eerst 'Swanenburgh' genoemd. Het in oorsprong middeleeuwse huis is in de 17de eeuw twee maal uitgebreid. Uit de eerste helft van de 17de eeuw dateert het bouwdeel aan de westkant met de keuken, uit de tweede helft het noordelijke bouwblok met de tongewelfde kelder en het gedeelte daarboven. Het had een weerbaar karakter. Het huis was door een gracht omgeven en toegankelijk via een ophaalbrug. In 1666 werd het bezit verkocht en werd toen omschreven als: 'eene hoge, schoone, fraeye, nieuwe, playsante, adelycke huysinge, omwatert sijnde, met optreckende brugge, plaetse, schuer,

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegevens voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

stallinge, bovenhoff, neerhuysinghe, dreve, cingels, hoff, boomgaert, leenruerich aen de Leensael van Heeswijck, gelegen tot Dinther aen 't Buege'. In 1733 was het huis vervallen ('sijn vervalde huys of casteel, Swanenberg genaamt'). Het verval is zichtbaar op een afbeelding uit het midden van de 18de eeuw van A. de Haen. Het gebouw ziet er als volgt uit. Het hoge deel onder een steil zadeldak tegen een trapgevel aan zuidoostzijde, is het oudste. Het zal uit de 16de eeuw dagtekenen. De beëindiging van de trapgevel is door een beplanking vervangen. Tegen de achtergevel (noordwestzijde) van dit bouwdeel is een schoorsteen zichtbaar, die op de aanwezigheid van een schouw wijst. Hieraan vast gebouwd is een lager gedeelte met trapgevel en schoorsteen: het in het begin van de 17de eeuw tot stand gekomen gedeelte waarin zich de keuken met schouw bevindt. Tegen de zuidwestgevel, op de scheiding van het 15de/16de-eeuwse gedeelte en de keuken, is een laag bakhuis aangebouwd. Een derde bouwblok kwam in de tweede helft van de 17de eeuw, naast de keuken tot stand. Op de prent van De Haen blijkt dit deel onder een zadeldak tussen puntgevels te liggen. Ook hier is het bovenste deel van een beplanking voorzien. In dit gedeelte van het huis bevindt zich de kelder met opkamer. Tenslotte staat op de gravure tegen de noordoostgevel een aanbouw van een bouwlaag onder zadeldak getekend, mogelijk de schop. Wanneer het kasteel in 1789 wordt verkocht luidt de omschrijving: 'een kasteel met twee groote schuuren, schop, bakoven, waterput, ap- en dependentien van dien, aangelegen hof, groot ontrend een loopense, staande en geleegen binnen de Heerlijkheid Dinther aen 't Hoog beugt by de Rivier de Aa, van ouds genaamd Zwanenburg, met het regt van een brouwery te mogen stellen, zooals voorheen aldaar gestaan heeft...'. Hieruit blijkt het sterk agrarische karakter van het geheel. Dat is niet veranderd bij de volgende verkoop. Toen het huis in 1835 werd verkocht, luidde de omschrijving: 'het landgoed Zwanenburg, bestaande in kasteel met onderscheiden vertrekken, bovenkamers, kelder, roskorenmolen, neerhuizinge met bakkerij, stallen en pomp, schuur, schop, groote binnenplaats, erf, tuin, bouw-, wei- en hooilanden, wallen, dammen en dreven, met extra goeden houtwas, te zamen groot 11 bunders 47 roeden 72 ellen, staande en gelegen te Dinther aen het Beugt aan de rivier de Aa.' Omstreeks die tijd is het 19de-eeuwse bouwdeel tot stand gekomen. Op de kadastrale minuut die van 1829 dateert is het complex weergegeven. Het kasteel zelf heeft een vrijwel vierkante plattegrond. Ten westen en zuiden daarvan zijn langgerekte gebouwen afgebeeld, de neerhuizinge, schuur en rosmolen. De toegang tot het kasteel zat in de noordwestgevel, aan de kant van de binnenplaats die door de drie gebouwen werd gevormd. Tussen 1860 en 1870 werd een nieuwe boerderij tegen de noordwestzijde van het huis gebouwd, waardoor de hoofdingang verplaatst moest worden naar de zuidoostkant. In de jaren vijftig van de 20ste eeuw is het huis aan de buitenzijde, maar vooral aan de binnenzijde verbouwd. De trap- en topgevels zijn in steen hersteld. De toegang werd nogmaals verplaatst, nu naar de noordoostkant, waar zij nog steeds is. De deur aan de zuidoostkant werd in een raam veranderd. Vensters en plafonds zijn gewijzigd en schouwen zijn vervangen.

Van oudsher is de historische buitenplaats Zwanenburg sterk agrarisch van karakter. Niet alleen de aanwezigheid van agrarische bebouwing bij (en later aan) het kasteel wijzen daar op, maar ook de omringende gronden die vanaf de 17de eeuw in verschillende verkoopnotities beschreven staan als 'dreve, cingels, hoff, boomgaert' (1666), 'hooven, teul, hooy en weylanden, mitsgaders de dijken, houtwasschen' (1719), en 'hofsteede genaamt Swanenburgh' (1740). Als een van de oudste landschappelijke elementen kan de laan beschouwd worden die min of meer parallel loopt tussen Beugt en de rivier de Aa naar de Kilsdonkse molen nu genaamd Zwanenburgseweg, vroeger Molendijk geheten. Aangezien zowel huis als molen al in de 14de eeuw bestond, kan men ervan uitgaan dat deze laan haar oorsprong in die tijd kent. Vanaf die laan takte de toegang naar Zwanenburg af. Tot omstreeks 1850 bestond er daarnaast een laan die vanaf het huis in westelijke richting liep. Aan het eind van de 19de eeuw is deze weg niet meer aanwezig. Ook in de 19de eeuw kwam er een directere verbinding tussen Beugt en Zwanenburg. Omstreeks 1840 werd de rechte oprijlaan tussen de toen recent verharde provinciale weg en het complex aangelegd. Op de TMK van omstreeks 1850 is deze voor het eerst weergegeven. Aan het eind van de 19de eeuw kwam een klein landschapspark met een rondwandeling tot stand aan de oostkant van het huis. Deze situatie is in feite nauwelijks veranderd. Het oostelijke deel van de gracht rond het huis is in 1937, bij het afsnijden van de bocht van de Aa, droog komen te staan. Het tracé is nog in het terrein waarneembaar.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Omschrijving van het complex historische buitenplaats Zwanenburg In structuur en deels in detail goed bewaard gebleven buitenplaats, bestaande uit HOOFDGEBOUW (KASTEEL ZWANENBURG) MET AANGEBOUWDE BOERDERIJ (1), HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG (2), HARDSTENEN HEKPIJLERS (3), GEMETSELDE HEKPIJLERS (4). De buitenplaats Zwanenburg ligt halverwege de weg van Dinther naar Veghel. Vanaf de openbare weg leidt een rechte laan door het agrarische gebied naar het huis en kruist daarbij de oost-west lopende Zwanenburgseweg. Ten zuiden van het huis ligt een oude arm van de rivier de Aa, die in open verbinding staat met de in 1937 gekanaliseerde Aa. Het huis is sedert de Middeleeuwen door een (thans gedeeltelijk gedempte) gracht omgeven. Het in oorsprong middeleeuwse HUIS bestaat uit vier bouwdelen en een aangebouwde BOERDERIJ. Ten noordwesten van het huis ligt de met hagen omringde boomgaard, ten oosten is sprake van een bescheiden landschappelijke AANLEG met een rondwandeling en uitzichten op het huis en het omringende agrarische gebied. Tussen de met een gracht omringde buitenplaats en het gehucht Beugt loopt de in oorsprong middeleeuwse laan, de Zwanenburgseweg, richting molen. Aan het oostelijke einde van de Zwanenburgseweg en het begin van de 19de-eeuwse oprijlaan staan hardstenen HEKPIJLERS. Op de brug van de huisplaats gemetselde HEKPIJLERS.

De omgrenzing van het complex De omgrenzing begint in het noorden met de rechte oprijlaan vanaf de hekpalen aan de N606 richting het huis. Dan omvat zij de Zwanenburgseweg in oostelijke richting tot en met de hekpalen en in westelijke richting tot aan de Kilsdonkse molen. Vanaf het toegangshek tot de buitenplaats loopt de omgrenzing in oostelijke richting langs het landschapspark, buigt daarna af naar de arm van de rivier de Aa, volgt de bocht met als grens de binnenzijde van de oude Aa. Dan volgt zij in noordelijke richting het tracé van de oude omgrachting om weer uit te komen op de Zwanenburgseweg.

Waardering van het complex De historische buitenplaats Zwanenburg is van algemeen cultuur-, architectuur en historisch belang:

- wegens de ouderdom
- wegens de ontwikkelingsgeschiedenis op sociaal, cultuurhistorisch en landschappelijk gebied
- wegens de ensemblewaarde en de visuele samenhang tussen de onderdelen
- wegens de combinatie van agrarische en tuinhistorische functies

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 528235

Status rijksmonument
Inschrijving register* 04 juli 2005
Kadaster deel/nr 82824/69

Woonplaats*		Gemeente*		Provincie*			
Heeswijk-Dinther		Bernheze		Noord-Brabant			
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Zwanenburgseweg	8			5473 KT	Heeswijk-Dinther		
Zwanenburgseweg	6			5473 KT	Heeswijk-Dinther		
Kadastrale gemeente*		Sectie*	Kadastraal object*		Appartement aanduiding		Grondperceel
Heeswijk-Dinther		F					1352

Omschrijving**

Omschrijving

HUIS ZWANENBURG MET AANGEBOUWDE BOERDERIJ. Het Huis Zwanenburg is samengesteld uit vier bouwdelen die uit de 16de, 17de (eerste en tweede helft) en de eerste helft van de 19de eeuw dateren. Alle gevels zijn afgewerkt met een witte verflaag. Het oudste deel aan de zuidoostkant van het complex is twee bouwlagen en een kapverdieping hoog en ligt onder een steil, met blauwe pannen belegd zadeldak tussen trapgevel (voor) en tuitgevel (achter). De vensters en deur in dit deel zijn het product van de restauratie van de jaren vijftig. In het metselwerk van de zuidoostgevel zijn de sporen zichtbaar van twee 19de-eeuwse verdiepingsvenster en de plaats waar de houten beplanking was aangebracht. In het metselwerk van de zuidwestgevel zijn de sporen zichtbaar van twee vensters uit de 19de eeuw. Het venster op de verdieping en de dakkapel zijn producten van de restauratie van de jaren vijftig. Ook is de dakmoet te zien van het bakhuis dat De Haen op zijn 18de-eeuwse prent weergaf. Het hieraan aangebouwde vroeg 17de-eeuwse deel aan de noordwestkant is twee bouwlagen en een kapverdieping hoog en ligt onder een met blauwe pannen gedekt zadeldak tegen een trapgevel met schoorsteen. Ook is de dakmoet te zien van het bakhuis dat De Haen op zijn 18de-eeuwse prent weergaf. Het hieraan aangebouwde laat 17de-eeuwse gedeelte, eveneens aan de noordwestkant is twee bouwlagen en een kapverdieping hoog en ligt onder een met blauwe (noordoostelijk dakschild) en rode (zuidwestelijk dakschild) pannen gedekt zadeldak tussen tuitgevels. Deur en vensters zijn producten van de restauratie van de jaren vijftig. Naast de voordeur een gedenkplaat met: 'Lodewijk Henrick Zeger baron van Boetzelaer, geboren 11 IX 1921 op huize Zwanenburg, gaf op 21 XII 1944 te Raalte in de strijd voor de vrijheid zijn leven'. Tussen het oudste deel en het laat 17de-eeuwse gedeelte gebouwd onderdeel uit de eerste helft van de 19de eeuw van een bouwlaag en een kapverdieping hoog onder met blauwe pannen gedekt zadeldak tegen tuitgevel. De noordoostelijke gevel is blind. In de zuidoostelijke gevel is het meest linkse venster een product van de restauratie van de jaren vijftig, evenals de vensters op de verdieping. De overige

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

vensters in empirestijl met boogvormige beëindiging. In het interieur zijn de afzonderlijke bouwmassa's herkenbaar. De aankleding van de meeste vertrekken is het product van de restauratie van de jaren vijftig. De zitkamer op de begane grond in het 19de-eeuwse deel heeft een samengestelde balklaag en een grote schouw in 17de-eeuwse vormen. Het 18de-eeuwse beschilderde behang met landschappelijke voorstellingen is ook bij de restauratie ingebracht. De kamer in het 15de/16de-eeuwse deel heeft een samengestelde balklaag, schouw en kruiskozijsen in 17de-eeuwse vormen. De keuken in het vroeg 17de-eeuwse deel is voorzien van een (originele) samengestelde balklaag met korbelen en in- en uitgezwenkte consoles. Grote schouw met deels originele blauwe figuratieve tegels. In de schouw twee (gedichte) nissen uit de 19de eeuw als doorzicht naar de stal. Pottenkast en rookluik rechts naast de schouw. De kelder in het laat 17de-eeuwse gedeelte is toegankelijk vanuit de keuken, de gang en de boerderij en heeft een tongewelf. De kappen boven het 16de-eeuwse deel, de beide kappen boven de 17de-eeuwse gedeelten, alsmede de kap op het 19de eeuwse deel zijn oorspronkelijk

Tegen de noordwestkant van het huis is rond 1867 een BOERDERIJ aangebouwd. Het is een forse langgevelboerderij met het woongedeelte aan de noordoostkant. Het stalgedeelte is met dwarsgeplaatste dekbalkgebinten en muurtjes in vakken onderverdeeld. Een van de muren is van veldkeien opgetrokken. Aan de zuidwestkant een aanbouw onder lessenaarsdak uit het begin van de 20ste eeuw. Het forse schilddak is met blauwe pannen belegd. In de lange gevels dubbele deuren en verschillende vensters. In het woongedeelte is de kelder onder de opkamer gedicht. In de woonkamer is de grote schouw nog aanwezig.

Waardering

HUIS MET AANGEBOUWDE BOERDERIJ, behorend tot de historische buitenplaats Zwanenburg van belang

- wegens de ouderdom
- wegens de herkenbare onderdelen uit de 15de/16de eeuw, 17de en 19de eeuw
- wegens de bouw- en ontwikkelingsgeschiedenis, die representatief is voor veel rurale edelmanswoningen
- wegens de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Hoofdcategorie	Subcategorie	Functie
Kastelen, landhuizen en parken	Kasteel, buitenplaats	Kasteel
Boerderijen, molens en bedrijven	Boerderij (M)	

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 528236

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	04 juli 2005
Kadaster deel/nr	82824/53

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Heeswijk-Dinther	Bernheze	Noord-Brabant

<i>Locatienaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Heeswijk	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Heeswijk-Dinther	F			1352
Heeswijk-Dinther	E			531
Heeswijk-Dinther	F			941
Heeswijk-Dinther	F			511

*Omschrijving***

Omschrijving

HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG. Ten noorden van de omgrachte huisplaats ligt de midden 19de-eeuwse oprijlaan die vanaf de openbare weg toegang tot de buitenplaats biedt. Aan het begin van deze laan staan twee natuurstenen hekpijlers (zie hiervoor onderdeel 3). Deze laan kruist de in oorsprong 14de-eeuwse oost-west lopende Zwanenburgseweg. Het terrein van de huisplaats, waarvan de toegang gemarkeerd wordt door twee gemetselde hekpijlers met een bekroningen (zie hiervoor onderdeel 4) is van oorsprong aan west, noord en oostzijde omgracht. Aan de zuidzijde vormde de rivier de Aa de afsluiting. Een deel van de omgrachting is, met de kanalisering van de Aa in 1937 droog komen te vallen, maar in het terrein nog goed waarneembaar. Aan de oostkant van het huis ligt binnen de omgrachting een landschappelijk parkje uit het eind van de 19de eeuw, bestaande uit een gazon met heestergroepen en solitaire bomen, bosjes en onverharde paden in de vorm van een rondwandeling met aftakkingen direct naar het huis. Langs de buitenzijde is het park omhaagd. Vanaf de rondwandeling zijn zichten op het huis en de omgeving geschapen. Ten noordwesten van het huis ligt, binnen de omgrachting, aan de oprijlaan de boomgaard die door een beukenhaag is omgeven. Parallel aan de omgrachting aan westzijde loopt een gebogen pad dat de verbinding vormt tussen het huis en de Zwanenburgseweg: de oude toegangsweg tot de huisplaats. Ten zuiden van het huis ligt de oude arm van de Aa.

Waardering

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

PARK- EN TUINAANLEG, behorende tot de historische buitenplaats Zwanenburg is van belang:

- wegens de gracht rond het kasteel, die een kenmerkend onderdeel is van de oorspronkelijke middeleeuwse aanleg
- wegens de 19de-eeuwse toegangs- annex zichtlaan van het kasteel in noordelijke richting;
- wegens de in oorsprong middeleeuwse Zwanenburgseweg als verbinding tussen het gehucht, de kasteelplaats en de Kilsdonkse molen
- wegens de combinatie van heerlijk en agrarisch gebruik, gevisualiseerd in het 19de-eeuwse landschapspark, gecombineerd met boomgraad en boerenerf.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Historische aanleg

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 528237

Status rijksmonument
Inschrijving register* 04 juli 2005
Kadaster deel/nr 82824/42

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Heeswijk-Dinther Bernheze Noord-Brabant

Locatienaam Locatieomschrijving
Heeswijk

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Heeswijk-Dinther F 511

Omschrijving**

Omschrijving

Op twee plaatsen staan hardstenen HEKPIJLERS: aan het oostelijke eind van de Zwanenburgseweg en het begin van de 19de-eeuwse oprijlaan. Zij zijn afkomstig van een huis aan de Bergerstraat te Amby (L) en hier in 1947 geplaatst. Hardstenen pijlers met geprofileerde dekplaten, bekroond met bol op spits uitlopende voet. Ca. 1800.

Waardering

Hardstenen HEKPIJLERS, behorend tot de historische buitenplaats Zwanenburg, van belang

- wegens de ouderdom;
- wegens de ornamentale waarde;
- wegens de markering van de toegangen tot de buitenplaats
- wegens de functionele relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Voorwerpen op pleinen en dergelijke Erfscheiding(D) Hekpijler

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 528238

Status rijksmonument
Inschrijving register* 04 juli 2005
Kadaster deel/nr 82824/113

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Heeswijk-Dinther Bernheze Noord-Brabant

Locatienaam Locatieomschrijving
Heeswijk

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Heeswijk-Dinther F 511

Omschrijving**

Omschrijving

Op de brug aan het begin van de huisplaats staan twee van baksteen opgemetselde vierkante PIJLERS, aan beide zijden bekroond met een gekanteelde toren van hardsteen, afkomstig van de buitenplaats Den Burgh te Rijswijk (ZH) en hier in 1951 geplaatst.

Waardering

Gemetselde HEKPIJLERS, behorend tot de historische buitenplaats Zwanenburg, van belang

- wegens de ornamentele waarde;
- wegens de markering van de oprijlaan tot de huisplaats
- wegens de functionele relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Voorwerpen op pleinen en dergelijke Erfscheiding(D) Hekpijler

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Datum van downloaden 14 september 2024